

Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філософського факультету _____ Рижак Л. В.

«_____» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Неформальні інститути в політиці»

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань	<u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>
спеціальність	<u>052 «Політологія»</u>
факультет	<u>Філософський</u>
рівень вищої освіти	<u>Перший (бакалаврський)</u>

Львів – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Неформальні інститути в політиці» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія». – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. – 20 с.

Розробник: Осадчук Ігор Юрійович, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології філософського факультету (протокол № __ від «__» _____ 20__ р.)

Завідувач кафедри політології

_____ (проф. Романюк А. С.)

«__» _____ 20__ року

Схвалено Вченою радою філософського факультету.

Протокол № __ від «__» _____ 20__ року

Голова Вченої ради

_____ (доц. Рижак Л. В.)

«__» _____ 20__ року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	<u>Галузь знань</u> 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки
	<u>Спеціальність</u> 052 «Політологія»	
Модулів – 2		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 2		4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 105		7-й
		<i>Лекції</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4,1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	26 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		26 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		53 год.
<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>		
	<i>Вид контролю: залік</i>	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять (лекційних, практичних і семінарських) до кількості годин самостійної й індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1/1,025.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Неформальні інститути в політиці» – нормативна навчальна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки, що вивчається студентами четвертого курсу спеціальності 052 «Політологія» філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Навчальний курс розрахований на 105 годин і вивчається в сьомому семестрі. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 26 год.; семінарські заняття – 26 год., самостійна робота – 53 год.

Навчальна дисципліна «Неформальні інститути в політиці» присвячена аналізу особливостей формування й функціонування неформальних інститутів у країнах Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки. Методологічно дисципліна сягає постбіхевіоралізму й неоінституціоналізму. В науковому та навчальному контексті курс постає механізмом диверсифікації та поглиблення (звуження) сфери наукового політологічного аналізу.

Курс розділено на два змістові модулі. В першому модулі – вивчення ознак і причин виникнення неформальних інститутів у політичній сфері, закономірностей їх розвитку; особливостей і типів неформальних інститутів у країнах Західної та Центральної Європи. У другому змістовому модулі – вивчення особливостей і типів неформальних інститутів у країнах Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки.

Метою вивчення нормативної дисципліни «Неформальні інститути в політиці» є визначення сутності неформальних інститутів, особливостей формування й функціонування неформальних інститутів у країнах Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки.

Завдання курсу:

- розкрити ознаки і причини виникнення неформальних інститутів у політичній сфері, закономірності їх розвитку;
- виділити типи неформальних інститутів;
- виокремити тенденції, які властиві сучасним типам неформальних інститутів у політиці;
- прищепити у студентів навички самостійного аналізу особливостей і типів неформальних інститутів у країнах Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Неформальні інститути в політиці» студент буде:

знати:

- теоретико-методологічні підходи до визначення неформальних інститутів у політичній сфері;
- понятійно-категоріальний апарат для дослідження політичних інститутів як складових політичних систем країн Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки;
- еволюцію неформальних інститутів як складових політичних систем країн Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки;
- сутність інструментів аналізу політичних інститутів, які властиві політичним системам країн Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки;
- особливості, типи і форми прояву неформальних інститутів у країнах Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки;

вміти:

- користуватися знанням підходів до визначення неформальних інститутів у політиці;
- розуміти специфіку розвитку неформальних інститутів у політичній сфері;
- користуватись методами якісного й кількісного аналізу неформальних інститутів у країнах Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки;
- визначати рівень впливу неформальних інститутів на системи правління і політичні режими у країнах Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки;
- доказово і комплексно підходити до розуміння сучасного політичного процесу на основі якісного й кількісного аналізу неформальних інститутів у країнах Західної, Центральної, Східної Європи (зокрема, в Україні), Центральної Азії та Латинської Америки.

Крім того, в результаті успішного вивчення навчальної дисципліни «Неформальні інститути в політиці» студент набуде:

Спеціальні (фахові) компетентності:

- СК 05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;
- СК 11. Здатність аналізувати принципи здійснення політичної комунікації, її види та форми та застосувати на практиці комунікативні технології в політичній сфері;
- СК 14. Здатність аналізувати та прогнозувати особливості впливу соціальних груп, груп інтересів та груп тиску на політичну реальність, організація та здійснення діяльності з захисту групових інтересів в політичному процесі.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни

«Неформальні інститути в політиці»:

- РН 12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;
- РН 17. Застосовувати здобуті навички для успішної консультативної діяльності в роботі з політичними лідерами, інститутами, органами державної влади та громадськими організаціями;
- РН 21. Застосовувати теорії соціальної стратифікації, групової взаємодії, діяльності груп інтересів та груп тиску на місцевому, регіональному та державному рівні здійснення публічної політики.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Причини виникнення, ознаки, закономірності розвитку неформальних інститутів у політичній сфері та особливості формування і функціонування неформальних інститутів у країнах Західної та Центральної Європи

Тема 1. Неформальні інститути в політичній сфері: підходи до концептуалізації, індикатори визначення та типологізація

1. Неформальні інститути в політичній сфері: підходи до концептуалізації та індикатори визначення.
2. Типи неформальних інститутів у політиці.

Теоретико-методологічні підходи до визначення неформальних інститутів. Концепція Г. Хелмке та С. Левітські. Причини формування неформальних інститутів у політичній сфері. Типи неформальних інститутів.

Основні поняття: політичний інститут, інституціоналізм, неоінституціоналізм, формальний інститут, неформальний інститут, допоміжний/доповнюючий неформальний інститут, акомодативний неформальний інститут, конкурентний неформальний інститут, заміщений неформальний інститут, клієнтелізм, патримоніалізм, неопатримоніалізм, клан, корупція.

Тема 2. Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 1)

1. Політична корупція: підходи до концептуалізації та індикатори визначення.
2. Еволюція політичної корупції.

Корупція як соціально-політичне явище. Історичні етапи розвитку політичної корупції. Неоінституціоналізм та міждисциплінарний підходи до визначення політичної корупції. Аксиологічний підхід та концептуалізація понять «антикорупційні цінності», «антикорупційна культура», «антикорупційна ментальність».

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, неоінституціоналізм, міждисциплінарний підхід, аксіологічний підхід, антикорупційні цінності, антикорупційна культура, антикорупційна ментальність.

Тема 3. Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 2)

1. Суб'єкти політичної корупції.
2. Форми прояву політичної корупції.

Індивідуальні та колективні суб'єкти політичної корупції. Суб'єкти політичної корупції на загальнодержавному і регіональному рівнях. Форми прояву політичної корупції. Партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Основні поняття: політична корупція, суб'єкт політичної корупції, форма прояву політичної корупції, політичний непотизм, політичний кронізм, політичний фаворитизм, політична клановість, політичний патрон-клієнтелізм.

Тема 4. Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 1)

1. Неформальні інститути в політичній системі Сполученого Королівства.
2. Неформальні інститути в політичній системі Франції.
3. Неформальні інститути в політичній системі Італії.

Особливості формування і функціонування неформальних інститутів у Сполученому Королівстві. Комітет зі стандартів публічної сфери. Антикорупційне законодавство в Сполученому Королівстві. Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів у Франції. Операція «Чисті руки» в Італії. Відносини мафії з урядом. Політична корупція за прем'єрства С. Берлусконі. Антикорупційна стратегія в Італії.

Основні поняття: неформальний інститут, уряд, політична корупція, мафія, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 5. Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 2)

1. Неформальні інститути в політичній системі Іспанії.
2. Неформальні інститути в політичній системі Греції.
3. Неформальні інститути в політичній системі Португалії.

Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів в Іспанії. Політична корупція в Греції. Особливості діяльності неформальних інститутів в Португалії.

Основні поняття: уряд, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 6. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Європи

1. Неформальні інститути в політичній системі Болгарії.
2. Неформальні інститути в політичній системі Румунії.
3. Неформальні інститути в політичній системі Угорщини.

Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів в Болгарії. Антикорупційні протести в Румунії. Особливості функціонування неформальних інститутів в Угорщині за прем'єрства В. Орбана.

Основні поняття: неформальний інститут, уряд, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Змістовий модуль 2. Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів у країнах Східної Європи, Центральної Азії та Латинської Америки

Тема 7. Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 1)

1. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Республіці Вірменія.

2. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Грузії.

Особливості формування і функціонування неформальних інститутів у Республіці Вірменія. Специфіка діяльності неформальних інститутів у Грузії за президентства Е.Шеварднадзе. Антикорупційні реформи за президентства М. Саакашвілі.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 8. Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 2)

1. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Україні.
2. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Республіці Молдова.

Особливості формування і функціонування неформальних інститутів в Україні. Оцінка ефективності діяльності антикорупційних органів в Україні. Специфіка діяльності неформальних інститутів в Республіці Молдова.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 9. Неформальні інститути в авторитарних режимах країн Східної Європи

1. Чинники й особливості формування неформальних інститутів в авторитарних режимах країн Східної Європи.
2. Наслідки функціонування неформальних інститутів в авторитарних режимах країн Східної Європи.

Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів в авторитарних режимах країн Східної Європи. Політичні й економічні наслідки функціонування неформальних інститутів в авторитарних режимах країн Східної Європи.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 10. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 1)

1. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Казахстан.
2. Неформальні інститути в політичній системі Киргизької Республіки.

Чинники формування і наслідки функціонування неформальних інститутів в Республіці Казахстан за президентства Н. Назарбаєва й К.-Ж. Токаєва. Клани і корупція в політичній системі Киргизької Республіки.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 11. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 2)

1. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Таджикистан.
2. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Туркменістан.
3. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Узбекистан.

Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів в Республіці Таджикистан за президентства Е. Рахмона. Патронажний президенталізм в Республіці Туркменістан. Клани і корупція в політичній системі Республіки Узбекистан.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 12. Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 1)

1. Неформальні інститути в політичній системі Аргентини.
2. Неформальні інститути в політичній системі Бразилії.
3. Неформальні інститути в політичній системі Мексики.

Чинники формування і наслідки функціонування неформальних інститутів в Аргентині. Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів в Бразилії. Особливості діяльності неформальних інститутів в Мексиці.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 13. Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 2)

1. Неформальні інститути в політичній системі Болівії.
2. Неформальні інститути в політичній системі Колумбії.
3. Неформальні інститути в політичній системі Чилі.

Особливості формування і функціонування неформальних інститутів в політичній системі Болівії. Чинники формування і наслідки діяльності неформальних інститутів в політичній системі Колумбії. Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів в політичній системі Чилі.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Причини виникнення, ознаки, закономірності розвитку неформальних інститутів у політичній сфері та особливості формування і функціонування неформальних інститутів у країнах Західної та Центральної Європи						
Тема 1. Неформальні інститути в політичній сфері: підходи до концептуалізації, індикатори визначення та типологізація	8	2	2	–	–	4
Тема 2. Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 1)	8	2	2	–	–	4
Тема 3. Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 2)	8	2	2	–	–	4
Тема 4. Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 1)	8	2	2	–	–	4
Тема 5. Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 2)	8	2	2	–	–	4
Тема 6. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Європи	9	2	2	–	–	5
Разом – Змістовий модуль 1	49	12	12	–	–	25
Змістовий модуль 2. Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів у країнах Східної Європи, Центральної Азії та Латинської Америки						
Тема 7. Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 1)	8	2	2	–	–	4
Тема 8. Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 2)	8	2	2	–	–	4
Тема 9. Неформальні інститути в авторитарних режимах країн Східної Європи	8	2	2	–	–	4
Тема 10. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 1)	8	2	2	–	–	4
Тема 11. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 2)	8	2	2	–	–	4
Тема 12. Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 1)	8	2	2	–	–	4
Тема 13. Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 2)	8	2	2	–	–	4
Разом – Змістовий модуль 2	56	14	14	–	–	28
РАЗОМ	105	26	26	–	–	53

5. Теми семінарських занять

Змістовий модуль 1. Причини виникнення, ознаки, закономірності розвитку неформальних інститутів у політичній сфері та особливості формування і функціонування неформальних інститутів у країнах Західної та Центральної Європи

Тема 1. Неформальні інститути в політичній сфері: підходи до концептуалізації, індикатори визначення та типологізація (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній сфері: підходи до концептуалізації та індикатори визначення.
2. Типи неформальних інститутів у політиці.

Основні поняття: політичний інститут, інституціоналізм, неоінституціоналізм, формальний інститут, неформальний інститут, допоміжний/доповнюючий неформальний інститут, акомодативний неформальний інститут, конкурентний неформальний інститут, заміщений неформальний інститут, клієнтелізм, патримоніалізм, неопатримоніалізм, клан, корупція.

Тема 2. Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 1) (2 год.)

1. Політична корупція: підходи до концептуалізації та індикатори визначення.
2. Еволюція політичної корупції.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, неоінституціоналізм, міждисциплінарний підхід, аксіологічний підхід, антикорупційні цінності, антикорупційна культура, антикорупційна ментальність.

Тема 3. Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 2) (2 год.)

1. Суб'єкти політичної корупції.
2. Форми прояву політичної корупції.

Основні поняття: політична корупція, суб'єкт політичної корупції, форма прояву політичної корупції, політичний непотизм, політичний кронізм, політичний фаворитизм, політична клановість, політичний патрон-клієнтелізм.

Тема 4. Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 1) (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній системі Сполученого Королівства.
2. Неформальні інститути в політичній системі Франції.
3. Неформальні інститути в політичній системі Італії.

Основні поняття: неформальний інститут, уряд, політична корупція, мафія, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 5. Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 2) (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній системі Іспанії.
2. Неформальні інститути в політичній системі Греції.
3. Неформальні інститути в політичній системі Португалії.

Основні поняття: уряд, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 6. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Європи (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній системі Болгарії.
2. Неформальні інститути в політичній системі Румунії.
3. Неформальні інститути в політичній системі Угорщини.

Основні поняття: неформальний інститут, уряд, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Змістовий модуль 2. Специфіка формування і функціонування неформальних інститутів у країнах Східної Європи, Центральної Азії та Латинської Америки

Тема 7. Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 1) (2 год.)

1. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Республіці Вірменія.
2. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Грузії.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 8. Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 2) (2 год.)

1. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Україні.
2. Неформальні інститути в контексті функціонування гібридного режиму в Республіці Молдова.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 9. Неформальні інститути в авторитарних режимах країн Східної Європи (2 год.)

1. Чинники й особливості формування неформальних інститутів в авторитарних режимах країн Східної Європи.
2. Наслідки функціонування неформальних інститутів в авторитарних режимах країн Східної Європи.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 10. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 1) (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Казахстан.
2. Неформальні інститути в політичній системі Киргизької Республіки.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 11. Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 2) (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Таджикистан.
2. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Туркменістан.
3. Неформальні інститути в політичній системі Республіки Узбекистан.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 12. Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 1) (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній системі Аргентини.
2. Неформальні інститути в політичній системі Бразилії.
3. Неформальні інститути в політичній системі Мексики.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

Тема 13. Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 2) (2 год.)

1. Неформальні інститути в політичній системі Болівії.
2. Неформальні інститути в політичній системі Колумбії.
3. Неформальні інститути в політичній системі Чилі.

Основні поняття: неформальний інститут, політична корупція, партійна корупція, електоральна корупція, лобістська корупція, представницька корупція, клієнтарно-патронажна корупція, судова корупція.

6. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені навчальною програмою.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Неформальні інститути в політичній сфері: підходи до концептуалізації, індикатори визначення та типологізація	4
2	Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 1)	4
3	Політична корупція: підходи до концептуалізації, індикатори визначення, форми прояву (частина 2)	4
4	Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 1)	4
5	Неформальні інститути в політичних системах країн Західної Європи (частина 2)	4
6	Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Європи	5
7	Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 1)	4
8	Неформальні інститути в гібридних режимах країн Східної Європи (частина 2)	4
9	Неформальні інститути в авторитарних режимах країн Східної Європи	4
10	Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 1)	4
11	Неформальні інститути в політичних системах країн Центральної Азії (частина 2)	4
12	Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 1)	4
13	Неформальні інститути в політичних системах країн Латинської Америки (частина 2)	4
Разом		53

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальною програмою.

9. Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено проектно-орієнтоване навчання, дискусії, аналіз статистичних баз даних.

На лекційних заняттях використовуються головно: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях

використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи.

10. Методи контролю

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студента з курсу «Неформальні інститути в політиці» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні/самостійні тощо – 30% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 30);
- контрольні заміри (модулі) – 20% семестрової оцінки (максимальна кількість балів за два модулі – 20);
- залік – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: «5» – відмінно, «4» – добре, «3» – задовільно, «2» – доповнення, «1» – коментарі (участь у дискусії). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 10 балів. Форма підсумкового контролю – залік в усній формі в кінці семестру.

11. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується заліком, становить за поточну успішність 50 балів. На заліку студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Залік
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських заняття у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за заліковою сесією використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
Зараховано	90-100	A	Відмінно
	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
Не зараховано	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

12. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Неформальні інститути в політиці».
2. Силабус і схема курсу «Неформальні інститути в політиці».
3. Методичні рекомендації для студентів з курсу «Неформальні інститути в політиці» з планом проведення лекційних і семінарських занять та самостійної роботи з курсу, з методами контролю та правилами розподілу балів студентам, а також з питаннями до підсумкового заліку.

13. Основна та додаткова література

Основна література:

1. Кушнар'ов І. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2018. 408 с.
2. Попазогло В. Деструктивні неформальні політичні інститути: форми прояву та механізми протидії. *Політичне життя*. 2018. № 1. С. 85–90.
3. Chagas-Bastos F. Political Realignment in Brazil: Jair Bolsonaro and the Right Turn. *Revista de Estudios Sociales*. 2019. No. 69. P. 92–100
4. Cooper A., Parlar Dal E., Cannon B. The cascading dynamics of informal institutions: organizational processes and governance implications. *International Politics*. 2022. DOI: 10.1057/s41311-022-00399-4.
5. Figueroa V. Political Corruption Cycles: High-Frequency Evidence from Argentina's Notebooks Scandal. *Comparative Political Studies*. 2021. Vol. 54. No. 3–4. P. 482–517.
6. Gatto M., Wylie K. Informal institutions and gendered candidate selection in Brazilian parties. *Party Politics*. 2022. Vol. 28. No. 4. P. 727–738.
7. Helmke G., Levitsky S. Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*. 2004. Vol. 2. No. 4. P. 725–740.
8. Kaufmann W., Hooghiemstra R., Feeney M. Formal institutions, informal institutions, and red tape: A comparative study. *Public Administration*. 2018. Vol. 96. No. 2. P. 386–403.
9. Mungiu-Pippidi A., Heywood P. A Research Agenda for Studies of Corruption. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020. 232 p.

10. Pereyra S. Corruption Scandals and Anti-Corruption Policies in Argentina. *Journal of Politics in Latin America*. 2019. Vol. 11. No. 3. P. 348–361.

Додаткова література:

1. Кармазіна М. Кланова конкуренція у «післяпомаранчевий» період. *Політичний менеджмент*. 2008. № 4. С. 33–48.
2. Крисенко О. Вплив неформальних інститутів на український політичний процес. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 4 (25). С. 58–62.
3. Кушнар'ов І. Інструменти боротьби з політичною корупцією у країнах Центральної та Східної Європи: оцінка ефективності на прикладі Румунії та Болгарії. *Politicus*. 2017. № 4. С. 58–61.
4. Кушнар'ов І. Політична корупція в умовах неоавторитаризму держав Центральної Азії (приклад Казахстану, Киргизстану та Таджикистану). *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія*. 2017. № 2. С. 4–16.
5. Осадчук І. Особливості політичних кланів у контексті функціонування атипової напівпрезидентської системи правління в Киргизстані (1993–2010). *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2018. Вип. 21. С. 132–138.
6. Попазогло В. Південний Кавказ як регіон неформальної інституціоналізації політики. *Evropský politický a právní diskurz*. 2018. Sv. 5. Vyd. 1. S. 49–54.
7. Попазогло В. Роль неформальних деструктивних політичних інститутів у Білорусі та Росії: пошук спільностей і відмінностей. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія. Історія. Політологія*. 2017. № 19. С. 281–290.
8. Фісун О. Неформальні інститути та неопатримоніальна демократія в Україні. *Агора*. 2016. № 17. С. 9–13.
9. Canache D., Allison M. Perceptions of Political Corruption in Latin American Democracies. *Latin American Politics and Society*. 2005. Vol. 47. No. 3. P. 91–111.
10. Collins K. Clan Politics and Regime Transition in Central Asia. New York; Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 376 p.
11. Fogel B. Brazil: Corruption as a Mode of Rule. *NACLA: Report on the Americas*. 2019. Vol. 51. No. 2. P. 153–158.
12. Hale H. Formal Constitutions in Informal Politics: Institutions and Democratization in Post-Soviet Eurasia. *World Politics*. 2011. Vol. 63, No. 4. P. 581–617.
13. Isaacs R. Informal politics and the uncertain context of transition: revisiting early stage non-democratic development in Kazakhstan. *Democratization*. 2010. Vol. 17. No. 1. P. 1–25.
14. Paoli L. Mafia and Organised Crime in Italy: The Unacknowledged Successes of Law Enforcement. *West European Politics*. 2007. Vol. 30. No. 4. P. 854–880.
15. Sáenz-Castro J., García-González J. The relationship between corruption and inequality in Colombia: empirical evidence using panel data for the period 2008–2017. *Iberoamerican Journal of Development Studies*. 2019. Vol. 8. No. 2. P. 28–43.
16. Schorr B. Inequality, power and policy change: How Chile moved towards greater political transparency. *UNRISD Occasional Paper – Overcoming Inequalities in a Fractured World: Between Elite Power and Social Mobilization*. 2020. No. 7. 18 p.
17. Silva P. A Poor but Honest Country: Corruption and Probity in Chile. *Journal of Developing Societies*. 2016. Vol. 32. No. 2. P. 178–203.
18. Školník M. The Effects of Corruption on Various Forms of Political Participation in Colombia. *Latin American Policy*. 2020. Vol. 11. No. 1. P. 88–102.
19. Soto Zazueta I., Cortez W. The Impact of Political Alternation on Corruption in Mexico. *Revista de Ciencia Política*. 2015. Vol. 35. No. 2. P. 371–392.

20. Thomson C., Blagden D. A Very British National Security State: Formal and informal institutions in the design of UK security policy. *The British Journal of Politics and International Relations*. 2018. Vol. 20. No. 3. P. 573–593.

Інтернет-джерела:

1. Bertelsmann Transformation Index (BTI). URL: <https://bti-project.org/>.
2. Corruption Perceptions Index. URL: <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>.
3. Freedom in the World. URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world>.
4. Nations in Transit. URL: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

«_____» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Неформальні інститути в політиці»

Форма навчання	Курс	Семестр	Заг. обсяг (год.)	Всього аудит. (год.)	У тому числі (год.):			Самостійна робота (год.)	Контрольні (модульні) роботи (шт.)	Розрахунково-графічні роботи	Курсові проекти (роботи)	Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
					Лекції	Лабораторні	Практичні/ семінарські						
Денна	IV	VII	105	52	26	0	26	53	2	0	0	1	0

Робоча програма складена на основі ОПП «ПОЛІТОЛОГІЯ» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Робоча програма складена Осадчуком Ігорем Юрійовичем, кандидатом політичних наук, доцентом кафедри політології

(вчена ступінь, вчене звання, ім'я та ініціали автора (ів) програми)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології філософського факультету (протокол № __ від «__» _____ 20__ р.)

Завідувач кафедри політології

_____ (проф. Романюк А. С.)
(підпис)

«__» _____ 20__ року

Схвалено Вченою радою філософського факультету.

Протокол № __ від «__» _____ 20__ року

Голова Вченої ради

_____ (доц. Рижак Л. В.)
(підпис)

«__» _____ 20__ року